

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 26

van **ROBRECHT BOTHUYNE**

datum: 15 oktober 2020

aan **HILDE CREVITS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

Odysseusprogramma - Rapport Rekenhof

Het Odysseusprogramma biedt uitstekende onderzoekers die buiten Vlaanderen een carrière hebben opgebouwd, een startfinanciering aan om gedurende vijf jaar aan een Vlaamse universiteit een onderzoeksgroep uit te bouwen of om een onderzoekslijn op te zetten.

Op 29 september 2020 verscheen de beleidsevaluatie van het Rekenhof met betrekking tot dit programma. Daarin worden enkele problemen aangekaart, met name over de versleuteling per universiteit, de onvoldoende garanties en transparantie op het vlak van de selectieprocedure, het feit dat een op drie Odysseusonderzoekers op het moment van de kandidaatstelling al in België was, een gebrekkige intermediaire en ex-postevaluatie van de onderzoekers en het feit dat bijna alle buitenlandse onderzoekers afkomstig zijn uit een Europees land.

Sommige aanbevelingen zijn al opgenomen in het aangepaste besluit betreffende de subsidiëring door het FWO (Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen). Over de andere aanbevelingen zou de minister afspraken maken met het FWO en de universiteiten. Op de aanbeveling om specifieke doelstellingen te bepalen voor het aandeel buitenlandse onderzoekers ging de minister niet in, omdat het programma ook als doel heeft Vlaamse onderzoekers uit het buitenland terug te halen.

Het belang om dit programma zo effectief mogelijk te maken, wordt des te actueler door de doelstellingen van de Vlaamse overheid om Vlaanderen te laten doorstoten tot de top 5 van innovatieve kennisregio's in Europa.

1. Het Rekenhof heeft vier aanbevelingen voor de Vlaamse overheid geformuleerd.
Op welke manier zal de minister aan elk hiervan tegemoetkomen?
2. Welke hervormingen overweegt de minister aan te brengen aan het Odysseusprogramma? Binnen welke timing en met welk budget?
3. Heeft de minister reeds kunnen overleggen met het FWO en de universiteiten over dit rapport? Zo ja, wat was het resultaat van dit overleg?
4. a) Hoeveel van de geselecteerde kandidaten komen reëel in Vlaanderen werken?

- b) Hoeveel van de geselecteerde kandidaten komt echter niet naar Vlaanderen? Hoe wordt dit gecontroleerd? Op welke manier zal de financiering teruggekregen worden?
- c) Hoeveel van de in Vlaanderen werkende kandidaten zijn na vijf jaar nog altijd actief in Vlaanderen?

HILDE CREVITS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

ANTWOORD

op vraag nr. 26 van 15 oktober 2020

van **ROBRECHT BOTHUYNE**

1. Eerst en vooral is het belangrijk te weten dat er los van de audit door het Rekenhof reeds een optimalisatie doorgevoerd werd in het Odysseusprogramma. Gezien de lancering van de nieuwe Odysseusoproep reeds gepland was op 2 juni 2020 met een deadline voor indiening op 30 september 2020, kon er niet gewacht worden op het eindrapport van het Rekenhof en werd dit optimalisatieproces reeds veel vroeger gestart (maart 2019).

Het is de normale praktijk binnen FWO dat alle programma's, voorafgaand aan een nieuwe lancering, tegen het licht gehouden worden. Hierdoor werd op 29 mei 2020 reeds een besluitwijziging doorgevoerd m.b.t. het Odysseusprogramma. Het hernieuwde format komt reeds tegemoet aan de meeste van de gemaakte aanbevelingen. We overlopen hier even de 4 aanbevelingen specifiek voor de Vlaamse overheid.

De eerste aanbeveling voor de Vlaamse overheid betreft de vraag van het Rekenhof om specifieke doelstellingen te bepalen voor de type I en type II-onderzoekers en voor het aandeel buitenlandse onderzoekers in het Odysseusprogramma.

Dit is één van de weinige bemerkingen waar we ons vanuit het beleid niet in kunnen vinden. Een specifieke doelstelling o.b.v. type of nationaliteit vooropstellen is niet aangewezen omdat dit het excellentieprincipe niet ondersteunt. De verdeling van het budget tussen type I en type II-onderzoekers gebeurt o.b.v. het excellentieprincipe rekening houdend met de beschikbare middelen en het aantal aanvragen per type.

Wat betreft het vastleggen van een doelstelling voor het aandeel buitenlandse onderzoekers zijn we vanuit het beleid van mening dat dit moeilijk strookt met de dubbele doelstelling van het Odysseusprogramma. Het Odysseusprogramma heeft immers ook als doel Vlaamse onderzoekers uit het buitenland terug te halen en we kiezen er hier voor om volop prioriteit te geven aan het excellentie criterium.

Om deze excellentie nog meer te laten spelen is er wél voor gekozen om 100% van de middelen van het Odysseusprogramma niet-versleuteld te verdelen o.b.v. de oproep. Dat betekent concreet dat de hoogst gerankte Odysseusprojecten binnen de beschikbare Odysseusmiddelen worden voorgesteld voor steunverlening en dat de BOF-sleutel niet langer gehanteerd wordt.

De tweede aanbeveling voor de Vlaamse overheid betreft de minimale aanstellingspercentages voor de Odysseusonderzoekers. Er is hier gekozen voor een aanpassing in het Odysseusreglement. Voor het aanstellen van onderzoekers uit type I, dient de universiteit zich ertoe te verbinden om tijdens het eerste jaar van dit Odysseusproject een ZAP-kaderplaats met minstens een 50% aanstelling ter beschikking te stellen en vanaf het tweede jaar een ZAP-aanstelling van minstens 80%, en dit naast de nodige infrastructuur en ruimte. Voor het aanstellen van onderzoekers van type II, verbindt de universiteit zich ertoe om tijdens het volledige Odysseusproject van vijf jaar minstens een voltijds tenure track-onderzoekersmandaat ter beschikking te stellen alsook de nodige infrastructuur en ruimte. Enkel op expliciete vraag van de betrokken onderzoeker kan een deeltijdse invulling, met een minimum van 80%, toegestaan worden.

De aanpassing werd dus niet opgenomen in het besluit, maar in het reglement waardoor het in de praktijk evenzeer nageleefd zal moeten worden.

De derde aanbeveling voor de Vlaamse overheid gaat over waar de onderzoeker zijn hoofdaanstelling heeft op het moment van indiening. De besluitwijziging van mei kwam hieraan reeds tegemoet door voor een verstrenging ten voordele van de doelstelling van het programma te zorgen. Er werd ingeschreven dat de onderzoeker op de datum van de indiening een hoofdaanstelling aan een buitenlandse instelling dient te hebben. Voor de besluitwijziging was dit nog uiterlijk één jaar voor de indiening. Gezien de besluitwijziging erg kort voor de lancering van de oproep plaatsvond is hier evenwel voor een overgangperiode gekozen en zal deze aanpassing ingaan bij de oproep van 2022.

Ook wat betreft de vierde aanbeveling met name dat men de type II-onderzoekers minstens in een tenure track-positie moet aanstellen kan ik bevestigen dat dit reeds ingeschreven werd via de besluitwijziging van 29 mei 2020. Zodoende moet iedere universiteit bij een voordracht type II via een bindende engagementsverklaring van zowel de universiteit (rector) als het desbetreffende departement (departementshoofd) bij het aanvraagdossier bevestigen dat de onderzoeker minstens in een ZAP-tenure track-mandaat of gelijkwaardig zal aangesteld worden bij goedkeuring. Er is afgesproken dat het FWO hier ook strikt op zal toezien en de aanvragen bij wie dit onderdeel niet in orde is bij aanvraag zullen onontvankelijk verklaard worden. Deze strikte aanpak wordt bovendien ook gehanteerd bij type I.

2. Zoals in vraag 1 reeds aangegeven zijn er reeds heel wat wijzigingen doorgevoerd in mei. Ik geef hier nog even een aantal wijzigingen en hun eventuele impact op het budget mee die niet aan bod gekomen zijn in vraag 1.

De frequentie van de Odysseusoproepen werd naar om de twee jaar teruggebracht in de plaats van om de vijf jaar, wat enerzijds meer opportuniteiten geeft voor toponderzoekers om naar Vlaanderen te komen en anderzijds voor de Vlaamse overheid en het FWO meer ruimte geeft om sneller beleidsmatig bij te sturen. Ook de budgetvork van het type I-Odysseusprojecten werd in het besluit gewijzigd. De onderzoeksfinanciering die wordt aangeboden is begrepen tussen 400.000 euro en 1.000.000 euro per jaar (2.000.000 euro tot 5.000.000 euro voor de periode van 5 jaar). Voor type II bleef de budgetvork ongewijzigd. Door het aanpassen van de budgetvork zullen er mogelijks meer Odysseusprojecten kunnen toegekend worden. Beide bovenstaande aanpassingen (frequentie en omvang per project) hebben geen budgettaire implicaties op de totale beschikbare budgettaire ruimte voor het Odysseusprogramma.

Naast al deze fundamentele aanpassingen die vaak via een besluitwijziging moesten worden doorgevoerd werd ook de meer praktische uitvoering van de Odysseusprocedure geoptimaliseerd. Zo werd nog meer ingezet op de brede internationale verspreiding van de nieuwe Odysseusoproep (Euraxess website publicatie, verspreiding via Vlaamse afgevaardigden in het buitenland, ...). De evaluatieprocedure werd aangescherpt waarbij de externe referenten nu zullen gezocht worden via Science Connect die ook de reguliere FWO programma's voorziet van referentenrapporten. De universiteiten dienen bij hun voordracht nu ook te streven naar een genderbalans waarbij maximaal twee derde van de voorgedragen kandidaten van hetzelfde geslacht zijn.

Hoewel er dus voorafgaand aan de audit door het Rekenhof reeds diverse acties ondernomen zijn om de volgende oproep van het Odysseusprogramma te optimaliseren, spreekt het voor zich dat zowel ik als het FWO het rapport van het Rekenhof betreffende het Odysseusprogramma en het merendeel van de daaruit voortvloeiende aanbevelingen ter harte neem en verder zal implementeren. Zo zal het FWO ook de opvolging van de aanstellingspercentages van de Odysseusonderzoekers

niet enkel bij de aanvraag maar ook tijdens het verdere verloop van hun Odysseusproject strikt gaan opvolgen en zal ook de intermediaire en ex-post wetenschappelijke verslaggeving aangescherpt worden.

3. Er is een continue vlotte communicatie tussen het FWO, het Departement EWI en mijn kabinet. De bovenstaande aanpassingen in het besluit, het reglement als deze van praktische aard werden dan ook doorgevoerd in nauw overleg tussen mijn kabinet, het FWO, het Departement EWI en de universiteiten. Het rapport is ook overgemaakt aan de universiteiten zodat ook zij met de aanbevelingen die specifiek aan hen gericht zijn aan de slag kunnen gaan. Bij een volgend overleg met de rectoren zal ik de opvolging hiervan op de agenda plaatsen.

4. a. Iedere Odysseusonderzoeker die zijn/haar geselecteerd project aanvaard heeft, komt effectief in Vlaanderen werken en krijgt een hoofdaanstelling aan een Vlaamse universiteit.

Concreet betekent dit voor de verschillende programma's:

Odysseusprogramma I (Hoofdoproep 2007 – versnelde oproepen 2006-2008-2009):

Er waren 34 geselecteerden waarvan er 6 besloten hebben het aangeboden project met hieraan verbonden mandaat in Vlaanderen niet op te nemen. Dit maakt dat er dus 28 toponderzoekers effectief naar Vlaanderen gekomen zijn in deze oproep.

Odysseusprogramma II (Hoofdoproep 2010 – versnelde oproepen 2012-2013-2014):

Er waren 46 geselecteerden waarvan er slechts 5 besloten hebben het aangeboden project en mandaat in Vlaanderen niet op te nemen. Dit maakt dus dat er in deze tweede oproep 41 toponderzoekers effectief naar Vlaanderen gekomen zijn.

Odysseusprogramma III (Hoofdoproep 2015 – versnelde oproepen 2017):

In deze derde oproep waren er 41 onderzoekers geselecteerd waarvan er 7 besloten hebben het aangeboden project en mandaat in Vlaanderen niet op te nemen. Dit maakt dat er in deze derde oproep 34 toponderzoekers effectief naar Vlaanderen gekomen zijn.

- b. Zie hiervoor ook antwoord a.

Wat betreft de controle is het zo dat FWO elke effectieve opname van het Odysseusproject uiteraard opvolgt. Wie zijn project en mandaat niet aanvaardt, krijgt geen financiering en bijgevolg moet er ook niet teruggevorderd worden.

- c. Voor deze vraag zijn er verschillende elementen mee te geven.

Ten eerste geven we mee hoeveel toponderzoekers hun Odysseusproject en hieraan verbonden mandaat van 5 jaar volledig hebben uitgevoerd in Vlaanderen zoals voorzien.

Voor wie deze periode niet heeft volbracht kunnen we weergeven wanneer en om welke reden men besloten heeft te stoppen.

Tot slot kunnen we meegeven hoeveel (voormalige) Odysseusonderzoekers zich in april 2019 nog in Vlaanderen bevonden. In het licht van het rapport van het Rekenhof is er immers onderzocht waar alle voormalige Odysseusonderzoekers in april 2019 tewerkgesteld waren. Voor sommige onderzoekers (van de eerste oproep) is dit reeds ruim meer dan 10 jaar na de toekenning van hun respectievelijke Odysseusproject, voor anderen is dit nog geen 5 jaar geleden. We geven al deze antwoorden hieronder per oproep weer.

Odysseusprogramma I (Hoofdoproep 2007 – versnelde oproepen 2006-2008-2009):

- 5 van de 28 Odysseusonderzoekers deden opzeg tijdens hun Odysseusproject (17,9%):

- o opzeg na hoeveel tijd?
 - 2 jaar en 2 maanden (1)– 3 jaar (2) – 4 jaar en 3 maanden (1) – 4 jaar en 5 maanden (1)
- o diverse redenen: aanbod om aan andere (buitenlandse) instelling als senior onderzoeker nieuwe onderzoeksgroep te starten (1) (*); voltijdse aanstelling aan Vlaamse onthaalinstelling werd verminderd naar 10% (voldeed dan niet meer aan voorwaarden om Odysseuspromotor te zijn) (1); reden onbekend (3)
- o positie in april 2019:
 - in april 2019 bevond er zich van deze 5 Odysseusonderzoekers 1 iemand (terug) in Vlaanderen (1 Vaste positie aan 2 Vlaamse universiteiten), deze persoon kwam na zijn opzeg (reden: *), dus toch terug naar Vlaanderen
 - de overige 4 hadden in april 2019 een positie buiten Vlaanderen: universiteit in Frankrijk (1) / universiteit in Nederland (2)/universiteit in Ierland (1)
- 23 van de 28 Odysseusonderzoekers hebben hun Odysseusproject volledig uitgedaan (82,1%):
 - o 21 van deze 23 Odysseusonderzoekers hadden in april 2019 een positie in Vlaanderen (91,3%)
 - o 2 van deze 23 Odysseusonderzoekers hadden in april 2019 een positie buiten Vlaanderen (8,7%):
 - universiteit in Verenigd Koninkrijk (1)/onderzoeksinstelling in Oostenrijk (1)

Odysseusprogramma II (Hoofdoproep 2010 – versnelde oproepen 2012-2013-2014):

- 5 van de 41 Odysseusonderzoekers deden opzeg tijdens hun Odysseusproject (12,2%):
 - o opzeg na hoeveel tijd?
 - 10 maanden (1) – 1 jaar (1) – 3 jaar en 9 maanden (1) – 4 jaar en 7 maanden (1) – 4 jaar (1)
 - o diverse redenen: andere aanstelling in buitenland dus aanstelling in Vlaanderen werd verminderd (voldeed dan niet meer aan voorwaarden om Odysseus-promotor te zijn) (1) (**); beëindiging tewerkstelling aan Vlaamse onthaalinstelling (1); tenure track-positie aan buitenlandse instelling (1); reden onbekend (2)
 - o positie in april 2019:
 - 4 van deze 5 Odysseusonderzoekers hadden in april 2019 een positie buiten Vlaanderen: universiteit in Italië (2) / universiteit in Verenigde Staten (1) / universiteit in Verenigd Koninkrijk (1)
 - 1 aanvrager had in april 2019 nog deels een aanstelling binnen Vlaanderen (Vlaamse universiteit) maar het merendeel buiten Vlaanderen (universiteit in Nederland) (**)
- 36 van de 41 Odysseusonderzoekers hebben hun Odysseusproject met bijhorend mandaat volledig uitgedaan (87,8%):
 - o 34 Odysseusonderzoekers hadden in april 2019 een positie in Vlaanderen
 - o 2 Odysseusonderzoekers hadden in april 2019 een positie buiten Vlaanderen:
 - universiteit in Australië (maar ook gastprof aan Vlaamse universiteit) (1) / universiteit in Verenigd Koninkrijk (1)

Odysseusprogramma III (Hoofdoproep 2015 – versnelde oproepen 2017):

- Van de 34 toegekende Odysseusprojecten, deed tot nu 1 Odysseusonderzoeker zijn/haar opzeg:
 - o opzeg na hoeveel tijd?
 - 4 maanden (1)
 - o reden: niet langer werkzaam bij Vlaamse onthaalinstelling

- o momenteel (in oktober 2020) is deze Odysseusonderzoeker geaffilieerd aan een onderzoeksinstelling met hoofdkantoor in Zwitserland
- o de overige 33 Odysseusonderzoekers zijn momenteel nog lopende.

Odysseusprogramma IV (Hoofdoproep 2020):

Nog niet gestart, oproep is net afgesloten (deadline 30/09/2020).